

Solucionari

Vestir i menjar a l'Edat Mitjana

Nom:

Classe:

Edita

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació

Continguts

Recorregut per l'època medieval

Segles V al VIII

Al segle V els pobles germànics del nord van envair l'Imperi Romà. En terres catalanes, van ser els visigots els que van desplegar el seu domini fins l'any 711, en què foren conquerits pels àrabs.

Segle IX

Carlemany, el rei dels francs, va expandir els seus dominis fins al riu Llobregat i hi va crear la Marca Hispànica, un territori fronterer entre el món musulmà del sud i el món cristià del nord. Aquest territori era governat per comtes.

Segles X i XI

A poc a poc, al llarg dels segles X i XI el comtat de Barcelona es va convertir en el més important perquè va aconseguir dominar els altres comtats catalans.

Segle XII

L'any 1137, Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, es va casar amb Peronella, filla del Rei d'Aragó. Gràcies a aquest casament, el comte de Barcelona va esdevenir el rei de la Corona Catalano-Aragonesa.

Segles XIII i XIV

Durant els segles XIII i XIV, els comtes-reis de Barcelona van conquerir València, les illes Balears, Còrsega, Sicília i Sardenya, i van arribar fins a Grècia i el Pròxim Orient. Va ser el moment de màxim esplendor.

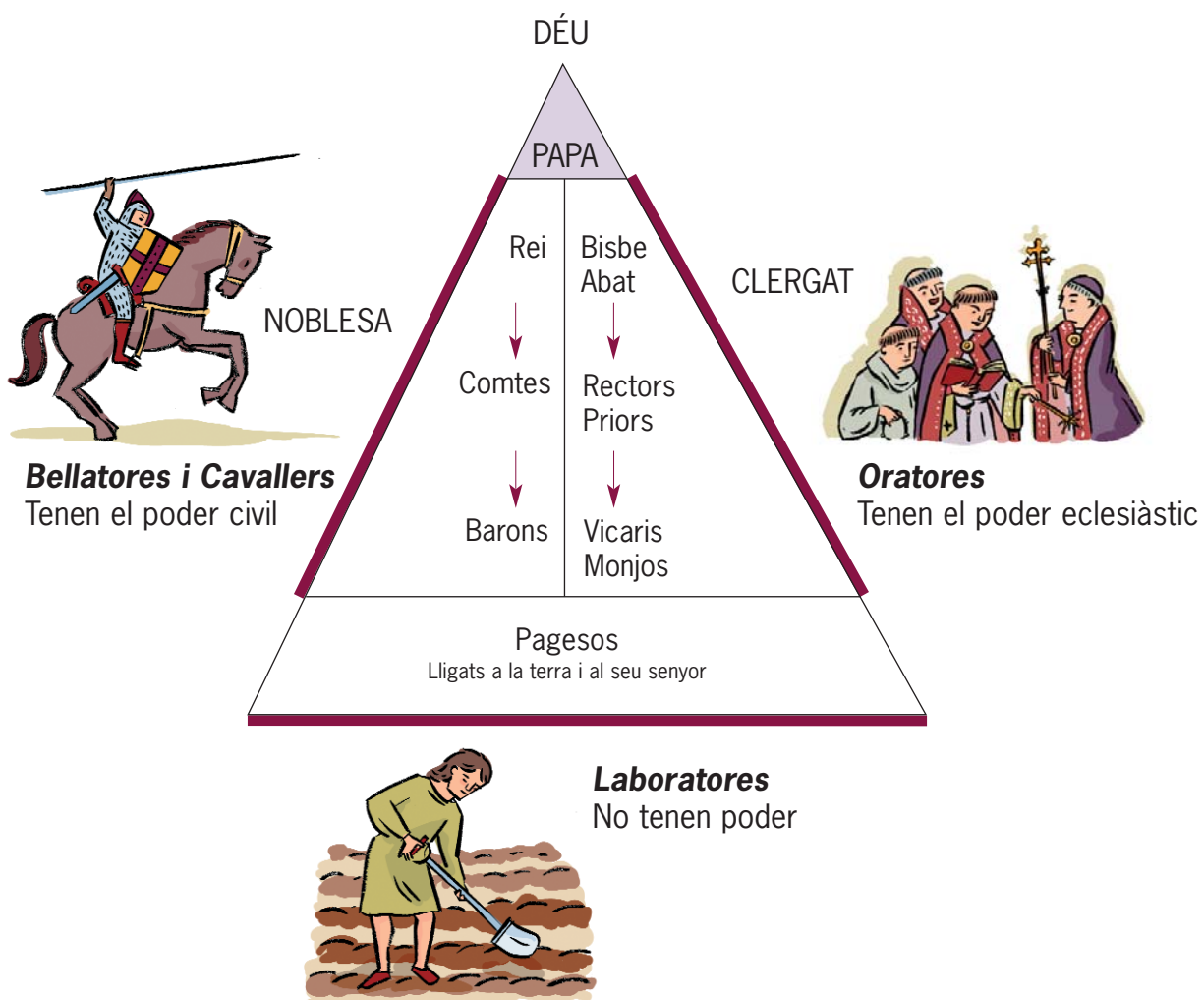
Segle XV

Per a Catalunya, el segle XV és un segle de decadència, de crisi econòmica i social. El rei d'Aragó, Ferran II, es casa amb la reina de Castella, Isabel I, i sota el seu regnat es descobreix Amèrica.

Com estava estructurada la societat medieval

A l'Edat Mitjana, les persones, segons la seva dedicació o activitat, pertanyien a un estament o a un altre. N'hi havia tres, d'estaments:

- Els **oratores** o clergues. Eren les persones que es dedicaven a pregar. Es dividien en alt clergat (bisbes i abats) i baix clergat (capellans i monjos).
- Els **bellatores** o cavallers. Eren els que es dedicaven a la guerra i a governar: els reis, els prínceps, els ducs, els marquesos, els comtes, els barons, els cavallers sense territori..., és a dir, tots els membres de la noblesa, tant l'alta com la baixa.
- Els **laboratores**. Eren els que es dedicaven a treballar: els menestrals i gent d'ofici, els comerciants i els pagesos, però també els pobres i els marginats de la societat medieval. Els pagesos depenien dels seus senyors, nobles o clergues, mentre que els habitants de les ciutats eren homes lliures que depenien directament del rei.

Sabies que oratores, bellatores i laboratores són paraules llatines?

ora..... significa: parlar, pregar

bella..... significa: guerra

labora..... significa: treballar

Com que el català és una llengua que prové del llatí, saber-ne una mica ens pot ajudar a esbrinar el significat d'algunes paraules. Indica què volen dir, les paraules ressaltades:

Els dos pobles **bel-ligerants**: **que estan en guerra**

Una persona **bel-licosa**: **guerrera, que li agrada la guerra**

Avui és un dia **laborable**: **feiner**

La Clara és una persona **laboriosa**: **treballadora**

Oració: **pregària**

El Marc és un bon **orador**: **parla bé, té do de paraula**

Com es vestien els homes i les dones a l'Edat Mitjana

A l'alta Edat Mitjana (segles V al XI) tothom vestia de forma molt semblant. Homes i dones portaven túnica i caputxa. Les túniques dels pagesos eren curtes, mentre que les de les classes privilegiades eren llargues.

A partir del segle XIII, els poderosos començaren a utilitzar nous teixits (seda) i materials sumptuosos (or i pedres precioses) procedents del món oriental. És a partir d'aquest moment que podem començar a parlar de diversitat i de modes entre les classes privilegiades: els vestits cada cop es van cenyint més, s'incorporen més elements decoratius (botons, cinyells, pells), es fan les mànigues més llargues i amples, els tocats es compliquen, les sabates es fan més punxegudes...

Els canvis en els vestits de les classes treballadores, en canvi, són molt lents.

ELS MATERIALS

Els materials amb els quals es feien les indumentàries de l'Edat Mitjana eren... (Encercla les paraules correctes)

la llana

el goretex

la seda

la pell

l'acrílic

el cànem

el cotó

el lli

LES PECES DE VESTIR

Homes

- Túnica o brial
- Mantell o capa (a partir del segle XIV es transforma en l'hopalanda, llarga i amb mànigues)
- Cinturó
- El cap es cobreix amb el bonet (barret petit)

Dones

- Túnica o brial
- Mantell o capa (al segle XIV es transforma en l'hopalanda)
- Cinturó o cinyell
- El cap es cobreix amb vel o toca

Sabies que...?

... en el segle XV les **mitges** s'allargaven fins la cintura i les utilitzaven tant els homes com les dones. Va ser en aquest temps quan apareix la bragueta.

... els **borseguins** eren unes sabates altes, d'home i de dona, que cobrien els peus i les cames fins als genolls.

... els **calçons** eren una mena de pantalons que arribaven fins als genolls. Els nobles els duïen cenyits a les cames i les classes més humils els duïen balders.

Localitza aquestes imatges al Museu i a la catedral i senyala'n les peces de roba que reconeguis:

Caputxa

Túnica curta

Calçons

Toca

Túnica

Brial

Mantell o capa

Bonet

Hopalanda

Brial

Mantell o capa

Aquesta pintura va ser pintada a finals del segle XIV i representa el casament de la Mare de Déu i sant Josep, que va tenir lloc al segle I aC.

Si t'hi fixes bé, veuràs que:

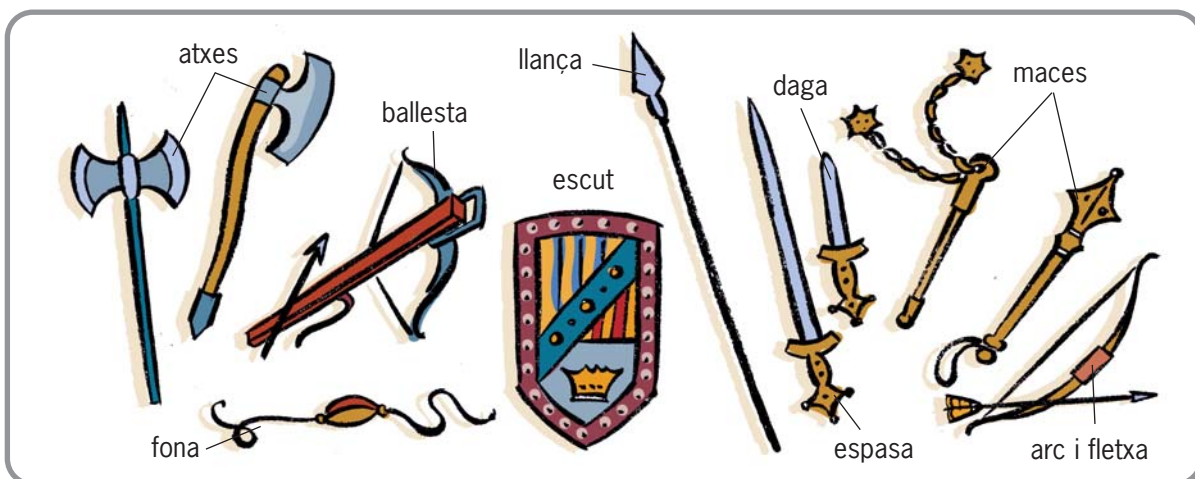
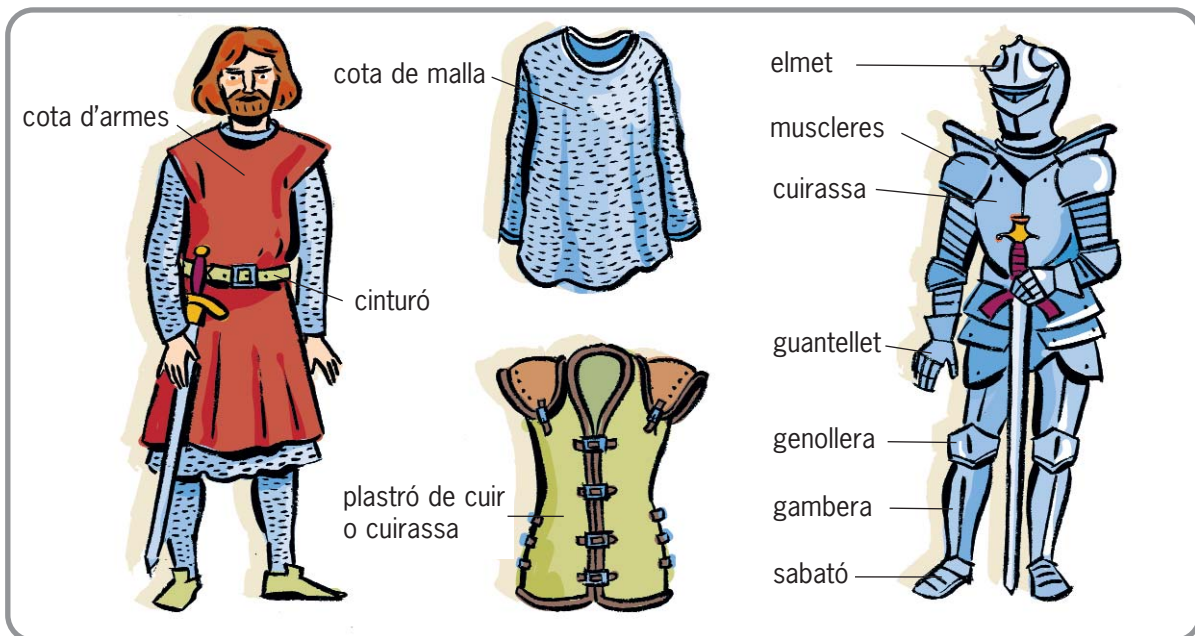
- Els personatges vesteixen com si fossin del segle XIV, no del segle I aC.
- Vesteixen com la resta de persones, i per saber que són figures sagrades porten una aurèola al cap.

Passeja per les sales del Museu i vés-te fixant com van vestits els personatges que hi ha representats a les pintures i a les escultures.

Dibuixa't tu mateix com un personatge medieval.

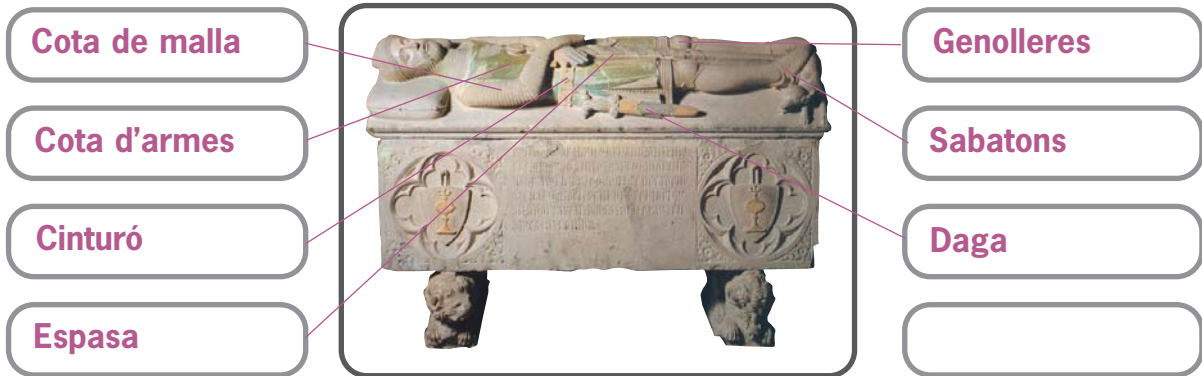
Com vestia i quines armes duia un cavaller

Un cavaller era la persona que tenia cavall i armes, i que estava obligat a servir el seu senyor, habitualment a canvi de la propietat de terres i privilegis sobre aquestes. La seva armadura pesava uns 20 quilos i trigava a vestir-se 1 hora, sempre amb l'ajuda del seu escuder. Segons els manuals de cavalleria, els cavallers estaven obligats a protegir l'Església, el senyor i el rei en cas de batalla, a defensar els pobres contra les injustícies i a tractar les dones amb bondat i cortesia.

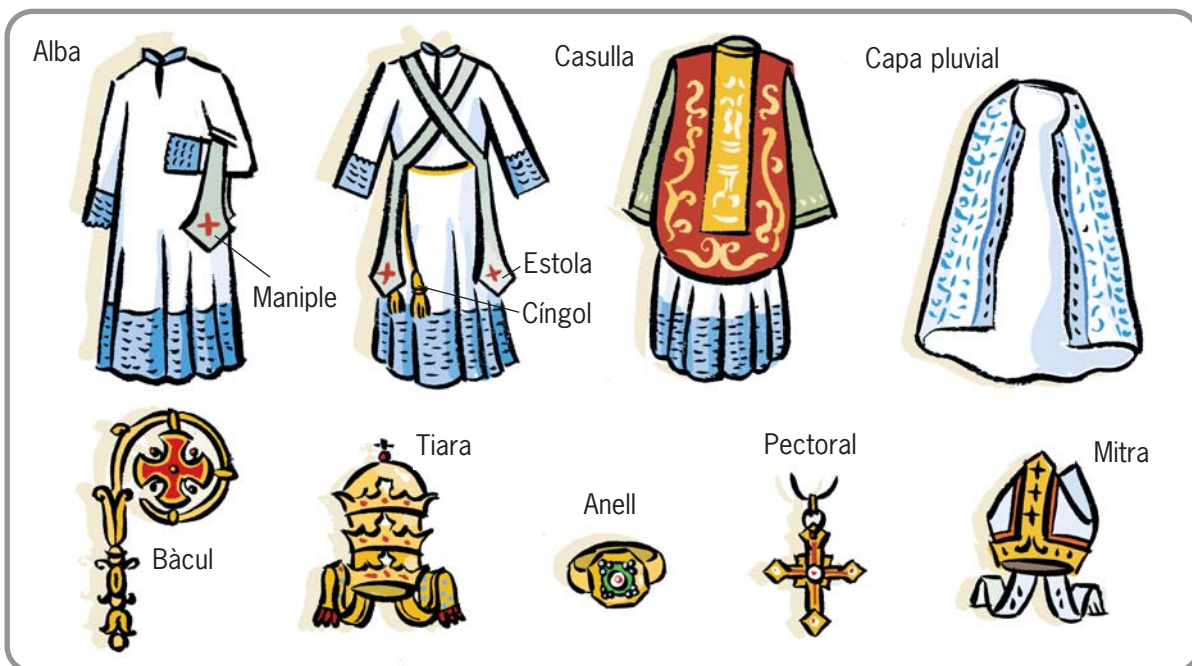
En aquestes dues obres, trobem representats cavallers

Localitza-les al Museu i senyala, en les imatges, els elements que els identifiquen com a cavallers.

La indumentària litúrgica del clergat

L'estament eclesiàstic estava compost per clergues regulars (abats i monjos vinculats als monestirs) i seculars (bisbes i capellans vinculats a catedrals i esglésies). Els primers vestien l'hàbit (format per la túnica, el cinyell –corda o corretja-, la caputxa i l'escapulari). Els segons vestien com tothom, i només es diferenciaven pel tipus de barret que duien. Tots ells, quan celebraven cerimònies religioses, s'abillaven amb els vestits litúrgics: l'alba, l'estola, la casulla i la capa pluvial. Les altes jerarquies, per indicar la seva autoritat i diferenciar-se de la resta, portaven també el bàcul, el pectoral i un anell. El Papa, a més, duia la tiara, i els bisbes i els abats, la mitra.

Digues què representen aquests personatges i quins ornaments litúrgics porten
(els dibuixos t'ajudaran):

Personatge 1:

Representa a Sant Pere

Porta: Tiara, Casulla, Anell i Capa pluvial

Personatge 2:

Representa un Bisbe

Porta: Alba, Casulla, Mitra i Bàcul

Recol·loca aquestes paraules al seu lloc:

clau - aurèola - capa pluvial - tiara

Sant Pere és el primer papa de l'Església.

Com que és *papa*, porta

Com que és *sant*, porta

Com que és un clergue, porta

Com que Jesús li digué que ell podria obrir
i tancar les portes del Cel, porta

Tiara i Capa pluvial

Aurèola

Casulla i Capa pluvial

Clau (les claus del cel)

Menjar a l'Edat Mitjana. Parar taula

Els nobles s'entaulaven cada dia per menjar. Al menjador, paraven taula amb les tovalles, la vaixela i els coberts, i seien amb la família, altres nobles, oficials, servents... Els pagesos només paraven taula els dies de festa, en què feien banquets populars a l'aire lliure. Normalment, menjaven asseguts en un tamboret al costat del foc, a la sala que feia les funcions de menjador, cuina, sala d'estar i, moltes vegades, d'habitació de dormir.

Aquesta pintura del segle XV és obra de Jaume Ferrer I, i representa el Sant Sopar. Tot i ser una escena que ubicaríem al segle I, reproduïx una taula del segle XV, així que si l'observem bé podrem conèixer moltes coses sobre com es menjava un dia de festa en aquesta època.

Com és la taula? **Llarga i estreta, formada per una fusta i dos cavallets.**

Hi ha tovalles? **Si** I tovallons? **No** Hi has trobat plats? **No** I forquilles? **No**

Com seien els comensals? **A un costat de la taula**

Enumera i senyala els objectes de vaixela i coberteria que hi ha a la taula. Esbrina per què serveixen els que no coneguis.

1 Ampolla de vi	4 Gerro d'aigua	7 Copa
2 Escalfeta	5 Plata	8 Escudella
3 Ganivet	6 Cullera	9 Tallador

Quins animals hi ha? **Dos gats i un gos**

Saps què feien, sota taula? **Es mengen les sobres**

Havent analitzat amb detall aquesta imatge, intenta descriure com menjaven.

.....
Es posaven tots a un costat de la taula, i feien el que en podríem dir un “menjar comunitari”, ja que no hi havia plats per cadascú, sinó que el compartien de les plates. El menjar el tallaven amb el ganivet, i punxant-lo, se'l duien a la boca. Utilitzaven també el pa i les mans per dur-se el menjar a la boca. S'eixugaven amb les tovalles i llençaven les restes a terra. Amb les escalfetes, s'escalfaven les mans i el menjar.
.....

Saps d'alguna cultura actual que mengi d'una manera semblant?

La cultura àrab té una forma similar de menjar.
.....
.....

Què es menjava?

Els pagesos

Durant l'alta Edat Mitjana, fins el segle XII, els pagesos tenien una dieta molt variada ja que menjaven els aliments procedents de l'agricultura, la ramaderia, la caça i la recol·leció. A partir de mitjan segle XII la seva dieta va esdevenir escassa i molt poc variada, ja que cada cop els camps rendien menys i havien de pagar més rendes en productes als senyors.

Els pagesos menjaven pa (l'aliment principal), vi (que era nutritiu i provocava eufòria) i vegetals (llegums i verdures). La carn, fresca o salada, es consumia en molt poques quantitats, i es posava a l'olla junt amb verdures per fer potatges. Era l'escudella, que no faltava mai a cap taula pagesa.

Sabries classificar aquests productes segons la seva procedència?

pebrot, llimona, patata, tomàquet, albergínia, dàtil, pinya, meló, albercoc, cacau, arròs, taronja, plàtan

ÀRABS

(introduïts entre el segle IX i el XII)

Llimona

Albergínia

Dàtil

Meló

Albercoc

Arròs

Taronja

Plàtan

AMERICANS

(introduïts entre el segle XVI i el XVII)

Pebrot

Patata

Tomàquet

Pinya

Cacau

Els nobles

Per als nobles, menjar era un acte social per expressar la seva posició. L'aliment més important era la carn, símbol del seu poder, i en menjaven cada dia, junt amb llegums, formatge, fruits secs i dolços. Els menús eren abundants i molt variats.

Els monjos

Els monjos menjaven poca quantitat i bàsicament vegetals, com a penitència. Per dinar, verdures i llegums cuits, pa i vi. Per sopar, si ho feien, fruites, verdures, llegums crus, pa i vi. A les festes, incorporaven peix, ous i llet.

Sabies que el peix només es menjava els dies de penitència: tots els divendres de l'any, molts dissabtes i els dies de Quaresma?

Senyala els aliments: carn, pa, escudella, vi i aigua.

Carn

Escudella

Vi

Aigua

Pa